

ПЕРСОНАЛІЇ

НЕВТОМНИЙ ДОСЛІДНИК ЗЕМНИХ ГЛИБИН

(до сімдесятиріччя Я. С. Сапужака)

На самому початку цього року геофізична і геологічна громадськість Львова відзначила 70-річчя від дня народження відомого на Україні та за її межами вченого-геофізика, доктора геолого-мінералогічних наук, академіка Української нафтогазової академії, керівника Карпатського відділення Інституту геофізики ім. С. І. Суботіна Національної академії наук України, професора

Ярослава Станіславовича Сапужака – члена редколегії нашого журналу. Після закінчення навчання в сільській школі на Тернопільщині, він обирає для себе на все життя дуже цікаву і дуже молоду в ті часи галузь науки про Землю – геофізику. З нею він не розлучається до цієї пори, занурюючись в неї все глибше і глибше. Успішно закінчивши спеціальність "Геофізичні методи

розвідки корисних копалин" у Львівському політехнічному інституті, він п'ять років набирається практичного досвіду застосування своїх знань на виробництві – у Західноукраїнській геофізичній конторі. Тут він досконало опанував дуже перспективний напрямок досліджень – електророзвідку, якій він не зраджує дотепер.

Вже більше сорока років він гідно підтримує високий рівень академічної науки, починаючи вчитися в аспірантурі Інституту геології і геохімії горючих копалин АН України, а пізніше на посадах молодшого наукового співробітника, провідного і головного інженера, вченого секретаря Львівського Інституту геофізики АН України, а останніх десять років – керівника цієї установи, яка вже трохи змінила свою назву.

До 1972 року ним розроблені теоретичні основи і методика детальних електрометричних досліджень, заснованих на вимірах других похідних електромагнітного поля, яка завдяки підвищеній геологічній і економічній ефективності знайшла широке застосування на практиці при пошуках і розвідці покладів калійних і кам'яних солей, самородної сірки та інших корисних копалин, а також для приповерхневих інженерно-геологічних та інших екологічних досліджень у Передкарпатті та суміжних регіонах. За матеріалами цих досліджень у 1965 р. ним захищена кандидатська дисертація.

У зв'язку з реорганізацією Львівського філіалу інституту геофізики, у 1972 р. Я. С. Сапужак стає старшим науковим співробітником Львівського філіалу математичної фізики Інституту математики АН УРСР, перетвореного 1978 р. в Інститут прикладних проблем механіки і математики (ІППММ) АН УРСР, а з 1988 р. – завідувачем лабораторії та відділу останнього.

В цей період він уперше систематизував фізико-геологічні основи, розробив геоелектричні моделі і методичні прийоми застосування структурних та пошуково-розвідувальних досліджень у Карпатському регіоні. Паралельно ним також запропоновані і розроблені основні елементи теорії, методики і техніки глибинних електромагнітних зондувань земної кори з використанням ліній електропередач та установок планки ожеледі. Останні були успішно випробувані в ожеледино-небезпечних районах колишнього СРСР: на заході України, півночі Кавказу і Казахстану, Таймирському півострові і на півдні острова Сахалін. Матеріали цих досліджень лягли в основу докторської дисертації, захищеної у 1987 р.

З 1991 р. і дотепер Я. С. Сапужак – керівник Карпатського відділення Інституту геофізики ім. С. І. Суботіна НАН України, створеного на базі геофізичних відділів ІППММ НАНУ. На цій посаді він посилено, незважаючи на загальний спад господарства і науки, сприяє розвитку фундаментальної і прикладної геофізики у західному регіоні України, росту наукових кадрів та особисто продовжує розробку окремих актуальних напрямків електромагнітних досліджень.

Так, зокрема, під його керівництвом продовжується теоретико-експериментальні і апаратурні розробки прецизійних диференціальних і компенсаційних методів стосовно до вивчення структури, динаміки та моніторингу земної кори в сейсмічно-і техногенно-активних зонах Карпатського регіону та для дослідження слабконтрастних розривів. Крім цього, започатковано також важливі дослідження, пов'язані з теоретичним обґрунтуванням, методикою і технікою математичного і фізичного моделювання та польових спостережень електромагнітних полів у тривимірних середовищах, що має зараз першочергове значення для всіх геофізичних методів. Програми тривимірного математичного і установка фізичного моделювання мають практичну цінність для вивчення зсувних явищ в західному регіоні України, особливо в Закарпатті, які в останні роки завдали дуже великої шкоди народному господарству країни. Теоретичні розробки Я. С. Сапужака органічно поєднані з практикою електрометричних досліджень при вирішенні широкого спектру державних завдань в Карпатському регіоні.

Ярослав Станіславович опублікував біля 20 окремих праць у вигляді навчальних посібників, брошур, авторських свідоцтв, наукових монографій, а також більше 150 статей і доповідей у нашій країні та в багатьох інших. Він часто виступає з науковими доповідями на конференціях, з'їздах, семінарах, у тому числі і міжнародних, читає лекції на виробництві та у вищих учбових закладах, підготував 6 кандидатів наук, керує аспірантурою, редагує збірники наукових праць і окремі монографії, приймає активну участь в роботі декількох вчених рад, у тому числі по захисту кандидатських та докторських дисертацій.

Роботам ювіляра притаманна глибина проникнення в суть висвітлюваного питання, делікатність критичних зауважень до інакодумців, всебічне обґрунтування висновків, скромність в оцінці власних досягнень. Принциповість розгляду кваліфікаційних робіт під час опонування при публічному їх захисті у нього поєднується з великою

доброзичливістю і навіть сердечністю. Всі знають його як дуже уважного до колег і учнів, ерудованого науковця, завжди готового допомогти цінною порадою, взяти на себе тяжку працю по рецензуванню або по редагуванню і підготовці до друку наукової роботи всім, хто до нього звертається.

Тяжка багаторічна праця дослідника таємниць надр нашої країни не зробила його замкнутим і зосередженим на собі затвірником. Йому притаманне дуже рідкісне яскраве відчуття світлого гумору і дотепності. Його невимушений талант вести дружні вечірки або урочисті події у житті колег знаходиться поза конкуренцією. До цієї пори він завзятий учасник волейбольних баталій і не тільки під час польових експедицій, а і в офіційних змаганнях нашого міста.

Вітаючи Ярослава Станіславовича Сапужака з ювілеєм, бажаємо йому доброго здоров'я і

щасливого творчого довголіття. Хай наступні роки будуть для нього світлими і радісними роками успішної праці на користь нашої Батьківщини.

А.Л. Островський
Е.М. Євсєєва
Ф.Д. Заблоцький
В.В. Колодій
С.С. Круглов
Ю.З. Крупський
В.Г. Кузнєцова
В.Ю. Максимчук
Д.Н. Ляшук
М.І. Павлюк
В.О. Побережський
К.Р. Третяк
В.О. Федішин.